

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Balla J.
Cím: Mi történik a piacokon?

Forrás: Bpest

Bp. 1915 1x/26
(Hely) (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy: 381.6
Hely:
Idő: "1915"
Személy:
Hely: 381.635:351.76 "1915"

Mi történik a piacokon?

**A piaci rendőrség működése. — Megfigyelések az élelmiszer-
uzsoráról. — Néhány adat a drágaság okairól.)**

Ez év tavaszán forradalmi jelek zajlottak le a piacokon. A közönség megrohanta az elárúsítókat, megverte őket, sátraikat széjjelszedte, árusító bódéjukat összeförte, áruikat szétszórta.

Tuloznánk, ha azt mondanánk, hogy az éhség lázongása volt ez. Budapesten nem éheznek az emberek. A zavargás teljesen indokolt erkölcsi felháborodásból származott. A kiváló jogérzékkel bíró nép nem tudta eltűrni, hogy amíg testvére, fia, férje a haretéren életével és vérével védelmezi a hazát, itthon hitvány üzerek üzletet csináljanak a háborúból.

A veszedelmessé vált hangulatban megszületett egy új intézmény: a piaci rendőrség, amely június 16-án megkezdte működését.

A rendőrség már régóta figyelte a megdöbbentően merész és nyilvánosan folyó rablógarázdálkodást, de nem állott módjában közbelépni. Ahol a törvények és rendeletek megengedték, ott eljárt, büntetett, intézkedett, de általánosságban a főváros közlelmiszerésének irányításában nem vehetett részt, mert hatáskörén kívül eső területre nem akart lépni.

A felháborodás erőszakos megnyilatkozása azonban megriasztotta azokat a

forumokat, amelyek dolga lett volna Budapest népélelmiszeréről gondoskodni és ők maguk kérték a rendőrség védelmét, közreműködését.

Nincs helyünk arra, hogy az új rendszer alakulásáról bővebben írjunk, de az utána történtek megértése céljából röviden meg kell említenem, hogy a piaci rendőrség intézményének létesítésével párhuzamosan a főváros közlelmiszerési osztálya is úgy tett, mintha végre segíteni akarna a fenyegető bajokon és felállított egy *maximálóbizottságot*, amelynek az lett volna a hivatása, hogy a székesfőváros vásárcsarnokai-ban és piacain a szédítően emelkedő élelmiszeruzsorának gátat emeljen és bölcseségével gondoskodjék Budapest közlelmiszeréséről a viszonyoknak megfelelően legjobban.

Mi történt azóta?

A tél kapujában állunk, érezzük már didergető lehelletét, látjuk a pusztulást, az enyészet sivárságát és elszorul a szívrünk, megremeg a lelkünk, kétségbeesünk és rettegünk, mert a dus vegetáció idejében nem tuduk megtölteni az éléskamránkat, nem tuduk felszerelni magunkat azokkal az eszközökkel, amelyek segítségével a terméketlenség öt hónapjában dacolhattunk volna a hideggel és a nyomorral.

Miért?

Ne vádoljon meg bennünket senki el fogultsággal, felületességgel. Nem találhatunk, nem kombinálunk, nem állítunk be tetszetős staffázs keretében izgalmas piaci jeleneteket. Komolyan akarunk foglalkozni a fojtogató kérdéssel, a dolgok mélyéig igyekszünk jutni és addig, amíg le nem tárgyaltuk az egész, tanulmány jellegű biróreportot, tartózkodunk minden reflexió-sabbban csupán az összegyűjtött adatokat adjuk át a nyilvánosságnak.

Az a célunk, hogy rámutassunk a bajok forrására, a hibákra és ha lehet, hozzájáruljunk az életkérdéssé lett ügy rendezéséhez.

Sorrendet tartunk és miután a piaci rendőrség derék, hozzáértő, komoly közegei komolyan, lelkiismeretesen és alaposan foglalkoznak a piaci kérdéssel, ebben az első cikkben a piaci rendőrség megfigyeléseivel, észrevételeivel és megállapításával foglalkozunk.

A piaci rendőrség munkában.

Boda Dezső dr. főkapitány ez év júniusában rendelte el a piaci rendőrség szervezését, Kaveggia Béla rendőrkapitány és Lickl Géza rendőrfőparancsnok kidolgozták a szervezeti szabályzatot és összeállították azt a gárdát, amelynek hivatása, kötelessége lett a piacok rendjén őrködni, de ugyanakkor minden körülményt megfigyelni. Nagyvenhét kipróbált becsületességi, kiváló képességű rendőrtisztból állították össze a piaci rendőrség szervezetét.

A szolgálati utasításban részletesen kioktatták a piaci rendőröket teendőikre. Hogy mennyire komoly az intézmény, mutatja a következő szemelvény, amely a szolgálati utasításból való: *"A napi piaci árak ezentúl a főváros által a kereskedelmi és iparkamara és egyéb szakértők meghallgatásával meg lesznek állapítva s a vásárcsarnokokban, piacokon és egyéb élelmiszerárúsió helyeken hivatalos árjegyzék alakjában ki lesznek függesztve."* Ezen hivatalos árjegyzék után kell igazodni és az egyes árusoknak is az árakat tábozni. Az árváltoztatások azonnal kiigazítandók.

Mik a rendőr kötelességei a piacon, vásárcsarnokokban és egyéb élelmiszer árúsió helyeken?

Kötelessége ezen helyek bejárása, a tapasztalt visszaélések meggátlása, feljelentése. A felmerült panaszok igazságos és közmegegyezést keltő elintézése.

Az utasítás nyolc pontban felsorolja azokat a visszaéléseket, amelyek megszüntetése a piaci rendőr dolga. Majd így folytatja:

"Minden visszaélést, botrányt és üzemet csak feljelenteni kell, de azonnal meg kell szüntetni."

A rendőr fellépésének mindenkor tapintatosnak, előzékenynek és önértzetesnek kell lennie. És ami a legfőbb, igazságos és közmegegyezést keltő legyen.

Intézkedése legyen higgadt, átgondolt, tartsa szem előtt a törvény, rendeletek és parancsok szabályait, hogy intézkedése által ne csak hogy panaszra ne adjon okot, de hasz-

náljon általa a közrendnek is és diszére és becsületére váljék ennek a testületnek.

Néhány adminisztratív intézkedés következik ezután, amelyek a megfigyelés és jelentéstétel módjára vonatkoznak.

»Tekintettel, hogy majdnem kizárólag al-tiszti vizsgát tett rendőrök osztattak be ezen bizalmi szolgálatra, elvárom, hogy a legnagyobb buzgalommal, odaadással és kifogástalan lelkiismerettel, nem pedig sablonszerűen fogják szolgálatukat teljesíteni, hanem az *elérendő cél szem előtt tartásával, semmiféle mellékkörülményt nem hagynak figyelmen kívül, úgy hogy működésük az elvart eredményreyl fog járni.*»

Ezzel a nagyszerű, a nagy idők nehéz feladataihoz méltó utasítással foglalta el negyvenhét komoly rendőraltiszti a helyét a piacokon és fáradtságot nem ismerve, szigoruan a célt tartva szem előtt végezte nehéz és — mint majd később látjuk — nagyfontosságú munkáját.

A kihágások megszüntetése, feljelentések.

A főváros közönsége lelkesedéssel, örömmel, megnyugvással fogadta a piaci rendőrt, mert végre volt valaki, aki nagy elhagyatottságában gyámolította. Rettegetes állapotok voltak a piacokon és vásárcsarnokokban — majd erről a következő cikkben írok.

A piaci rendőr utasításához képest igazságosan és közmegnyugvást keltően lassan lenyeste a piaci élet vadhajtásait. Azóta a vásárcsarnokok és piacok rendje lényegesen javult.

Két hónap alatt, vagyis július 14-től szeptember 18-ig a piaci rendőrök intézkedés közben a következő kihágási feljelentéseket voltak kénytelenek tenni:

1. Élelmiszerek aránytalan megdrágítása miatt . . . 1339 esetben.
2. Hibás, hamisított, rossz mérlegek és súlyok használata miatt 268 esetben.
3. Elárusítóknak a közönséggel szemben való durva viselkedése miatt 123 esetben.
4. Piaci botrány miatt 168 esetben.
5. Élelmiszereknek üzérkedés céljából való összevásárlása miatt 118 esetben.
6. Árjegyzéknek ki nem írása és az árjegyzékekkel üzött visszaélések miatt 49 esetben.
7. Árusítás megtagadása miatt 11 esetben.

8. Romlott élelmiszerek árusítása miatt 5 esetben.

9. Áruk csekélyebb súlyban való kimérése miatt 52 esetben.

Megdöböntő kimutatás. Csak figyelemmel olvassuk el és a felszínes bírálatnál kissé mélyebben járó gondolkodással és kis morális érzékkel nézzük a tételeket.

Most, a háboru alatt, nemzeti létünk élet-halálküzdelmében, amikor minden *tisztességes* polgára ennek a társadalomnak szellemi és fizikai képességének legjavát adja oda a haza és mindannyiunk védelmére, a budapesti piacokon két hónap alatt 2133 ember akad, aki uzsorát üz, romlott élelmiszerekkel betegséget terjeszt, hamis mérleggel csal, stb. Mi történhetett a piacokon és vásárcsarnokokban akkor, amikor nem volt ott a piaci rendőr?

A piaci rendőr a drágaság okairól.

A kihágások megszüntetésénél és megtorlásánál fontosabb hivatása a piaci rendőrnek a tapasztalatok gyűjtése, a drágaság okainak kutatása, a szükségesnek mutatkozó orvoslás módjának megtalálása és általános megfigyelés.

Mit tapasztalt a piaci rendőr a budapesti vásárcsarnokokban és piacokon?

Valóságos tanulmány az, ami a 47. piaci rendőr észrevételeiből készült. Nyár közepén, amikor a magyar föld bőkezűen ontja az áldását, amikor a mezők, a legelők gazdag ételmet adnak az állatoknak, amikor a dus vegetáció bőséget, jólétet kell, hogy jelentsen, július 14-től 31-ig a fővárosban a következő volt az állapot:

Manipuláció a tejjel.

A tejárak maximálása óta csökkent a tej fölhozatal. Több piacon, így a Flórián-téren egyáltalán nincs tej. A tejet termékeknek dolgozzák föl és úgy árusítják. Kivánatos volna, hogy a sajt, vaj, túró stb. tejtermék. árai is maximáltassanak, mert ezzel többé-kevésbé elejét lehetne venni a tejihiánynak és a tejihiány miatt a közönség körében beállható elkeseredésnek. A vaj ára túl magas: 6 korona. Különösen a túró ára emelkedik már eddig is kilogrammonként 40 fillérrel és az a kilátás, hogy a jövőben is emelkedni fog. Az őszi beálltával a tejihiány nagyobb lesz.

Megfontolandó lenne a tejutalványozási rendszer bevezetése.

A tejcarnokokban ugyanis a tej kiadását más áruk vásárlásához kötik és sok helyen csak a rendes vevők kapnak tejet. A szegényebb néposztályhoz tartozó sokgyermekes

asszonyok sirva panaszkodnak, hogy nem kapnak tejet, ami keveset kapnak, az is rossz. A szegény asszonyok már a városligeti vasúti megállónál megrohanják a tejeit hozó asszonyokat és mielőtt a tejet a piacra hoz-

hatnák, ötven—ötvenhat fillérért megvásárolják.

Sok a gyümölcs, mégis drága.

A gyümölcsárak még mindig nincsenek megállapítva. Ezt felhasználják az árusok és az árjegyzékben még fel nem vett gyümölcsfajokért megfizethetetlen árakat kérnek.

A körte és almafajok az árjegyzékben hiányosan vannak felsorolva, amit az árusok akként használnak ki, hogy a silányabb minőségű árut is magasabb árban árusítják. Általában drága a gyümölcs, dacára hogy a termelők a szomszédos falvakból elegendő mennyiséget hoznak fel, az árak mégis emelkednek, ami érthetetlen.

A nagykereskedők a hajókon érkező gyümölcsöt összevásárolják és ez az árakat feltélenül megdrágítja.

Egyes gyümölcsfélék árai, amíg a hivatalos árjegyzékbe fel nem vették, alacsonyabbak voltak. A szegfűkörte ára 60—70 fillér volt, a fővárosi piaci ár megállapító bizottság az árjegyzékbe mégis 80—90 fillérben állapította meg az árát. Az őszi barack 1 korona 20, 1 korona 50 fillér volt, a hivatalos árjegyzék 1 korona 70, 2 korona 20 fillérben állapította meg. Természetes, hogy a hivatalos árjegyzékben megállapított áron alul most már senki sem adja ezeket a gyümölcsféléket.

A hivatalos ármegállapítás fokozza a drágaságot.

A zöldségféléknél túl magas a zöldbab ára. A tavalyinál háromszor, négyszerre magasabb. A spenót, saláta, uborka, tölteni való paprika árát az árjegyzékben túl magasán állapították meg. Különösen ez utóbbinak legszebbje és legnagyobbja darabonként öt fillér volt és ennek dacára a hivatalos árjegyzékben a zöldpaprika árát hat—tiz fillérben állapították meg.

Általános a panasz, hogy a hivatalos árjegyzék árai túl magasak.

A gombaneműeket is aránytalanul magasán jegyezték. Az árusok a gombát igen olcsón szerzik be és tisztán az árjegyzék túl magas árai következtében adják drágán. A közönség a drágasága miatt inkább nem vásárol gombát. Az idén különösen nagyon sok a gomba. Például a Teleky-téri piacon az egész idény alatt nem volt annyi, mint július 20. és 23-án és mégis a hivatalos árjegyzékben 25—30 százalékkal magasabb árát állapították meg.

A július 23-iki árjegyzékben emelkedett a fokhagyma ára kilogrammonként 20 fillérrel, a burgonyaé 2 fillérrel, a zöldbabé 8 fillérrel, a sárga, vaj- és cukorbabé 4 fillérrel, a savanyítanivaló uborkaé darabonként 3 fillérrel, a kovászos uborkaé 2 fillérrel. Az uborka áremelkedésének oka az, hogy a konzervgyárosok a savanyítanivaló paprikát és uborkát már reggel 5 órakor összevásárolják.

A káposzta ára is emelkedett 20 fillérrel. A paradicsomé is.

A községi élelmiszerüzem árdrágítása.

A községi élelmiszerüzemnél túl magasak az árak. Különösen a tojás ára magas.

Az egyes községi zöldségárusító helyeken, mint például a Rákóczi-téren, a főzni való tököt a hivatalos árjegyzék áránál jóval drágábban árúsítják.

Július 23-án a fejeskáposzta legmagasabb árát száz fejenként 30 koronában állapította meg a hivatalos árjegyzék, a fővárosi élelmiszerüzem megbízottai mégis 32—34 koronáért vásárolták.

A községi élelmiszerárusító helyen a Batthyány-téri piacon 4 kilogrammnál kisebb súlyú tököt 34 fillérért árúsítják, holott a hivatalos árjegyzékben 24 fillér a maximális ára. A Kolosy-téren is a községi élelmiszerárusító helyen a hivatalos 24 fillér helyett 34 fillér volt egy 3 kilogrammos tök ára.

A nagykereskedők üzelmel.

A kisárusok panaszkodnak, hogy a Dunaparton az árut csak *tulmagas áron*

tudják beszerezni. Kora reggel a nagykereskedők megvásárolják a termelőktől az élelmiszert. Olcsón szerzik be és drágán adják tovább. Ennek a következménye az is, hogy a kiseladók nem tudnak árut beszerezni és piacra hozni.

A nagykereskedők ügynökökkel jelennek meg a dunaparti piacon és a termelőktől mindent összevásárolnak.

Termelők mondják, hogy *újabbán a nagykereskedők Budapestről már a burgonyaföldekre is kimennek és ott lefoglalják a burgonyát.*

A vásárcsarnokokban és piacokon sok a viszonteladó és közvetítő, ami nagyban hozzájárul a drágaság emeléséhez.

Megfontolás tárgyává kellene tenni, nem volna-e helyes elrendelni azt, hogy a termelők délelőtt 9 óráig csak kicsinyben árúsíthassanak.

Megállapítandók, illetve jegyzendők lennének a termelők, ugyszintén a Budapestre szállító kereskedők által követelhető legmagasabb árak. Ezek szerint háromféle árjegyzék volna kibocsátandó. Ugymint: a termelők, a nagykereskedők és a kiskereskedők árai. Igy teljesen tiszta képet nyernénk az egyes árakról.

Eddig tart a piaci rendőrök jelentése. Nem szükséges megjegyzésekkel kísélni. A legizgalmasabb rémregénynél érdekesebb, csak figyelmesen tessék elolvasni. Hogyan szövetkezik egy világváros gyomra ellen a hivatalos ármegállapító bizottság, a községi élelmiszerüzem, a nagykereskedő, az ügynök, a kiskereskedő és a termelő.

Ezzel nem azt akarom állítani, hogy tudatosan és bűnösen szövetkeznek. Az egyik tudatlanságból, a másik önzésből, a harmadik jogtalan hasznoszerzésből és a többi sok más minden egyéb okból.

A következő cikkek jobban megvilágítják majd az okokat, az okozati összefüggést bizonyos rejtelmes dolgok közt és a megoldás módjait.

Balla Jenő.